

Skolkuratorers handlingsutrymme – gränser, legitimitet och jurisdiktion

CRISTINE ISAKSSON

Skolkuratorers handlingsutrymme förhandlas fram på en arena som domineras av utbildningsverksamhet och där skolkuratoren ofta ensam företräder sin yrkesgrupp och sitt uppdrag. Artikeln visar att skolkuratorernas uppdrag är vagt formulerat och hur handlingsutrymmet är beroende av både formella och informella resurser.

Inledning

Skolkuratorer är en yrkesgrupp som, tillsammans med skolsköterska, skolläkare, skolpsykolog och specialpedagog, ingår i skolans elevhälsa. I och med den nya skollagen (SFS 2010:800) har elevhälsan fått en starkare reglerad position i skolan än den tidigare s.k. elevvården hade. Det är nu tvingande för skolhuvudmännen att se till att eleven har tillgång till elevhälsans samtliga kompetenser. Av elevhälsans yrkesgrupper framstår skolkuratorerna som

den minst beforskade gruppen. Överlag finns det ytterst lite forskning kring socialt arbete i skolan (Dellgran & Höjer 2003) och mer specifikt skolkuratorers arbete (Backlund 2007; Isaksson & Larsson, 2012).

Flera aspekter gör denna yrkesgrupp intressant att undersöka. Det skolkuratoriva uppdraget är förhållandevis vagt formulerat från statens sida, samtidigt som uppgiftsosäkerhet generellt kännetecknar socionomyrket (Svensson, Johansson & Laanemets 2008). Organisatoriskt befinner sig skolkuratoren ofta som den enda socionomen i en verksamhet som har till uppgift att utbilda och fostra elever och där lärare utgör den till antal största

---

Cristine Isaksson, doktorand vid institutionen för socialt arbete, Umeå universitet

yrkesgruppen. Detta innebär att skolkuratorns jurisdiktion och legitimitet i vissa avseenden blir problematiska. Inte minst kan det få följder för vilket handlingsutrymme som skolkuratorerna tilldelas och kan ta sig. I jämförelse framstår frågan om handlingsutrymme som mindre problematisk för socionomer inom socialtjänsten, där de i långt mindre utsträckning behöver ta hänsyn till andra yrkesgrupper i sitt yrkesutövande och arbetsuppgifterna dessutom framstår som mer tydligt formulerade.

Syftet med denna artikel är att undersöka skolkuratorers handlingsutrymme. Detta görs genom att analysera intervjuer med skolkuratorer. Frågan om handlingsutrymme analyseras utifrån professions-teoretiska begrepp som jurisdiktion och legitimitet. Utöver den specifika kunskap som genereras om skolkuratorer är frågan relevant för de grupper av socionomer som arbetar i organisationer dominerade av andra yrkesgrupper, till exempel kuratorer inom hälso- och sjukvården, och de andra yrkesgrupperna inom elevhälsan.

Tidigare forskning

Åsa Backlunds avhandling från 2007: *"Elevvård i grundskolan – Resurser, organisering och praktik"* är en av de få studier som berör det skolkurativa området. Med avseende på handlingsutrymme visar Backlund att skolkuratorer har svag autonomi och att de tycks ha en låg legitimitet i förhållande till andra yrkesgrupper.

Den internationella forskningen om skolkuratorer handlar i huvudsak om

arbetsmetoder i förhållande till olika slags elevrelaterade problem (To 2009; Underwood & Kopels 2004; Woolley & Curtis 2007; Jonson-Reid et al. 2007; Allen & Tracy 2008; Mahoney & Wiggers 2007; Shaw & Páez 2007; Lander 2009; Wells 2006), och i viss utsträckning om skolkuratorers arbetsmiljö (Leyba 2009; Jonson-Reid, Kontak, Citerman, Essma & Fezzi 2004; Butler & Constantines 2005). Även forskning kring skolkuratorers relation till andra yrkesgrupper i skolan som skolpsykologer och studie- och yrkesvägledare beskrivs i studier av Altshuler & Webb (2009), Gibelman (1993) och Agresta (2004, 2006).

Davis, Milosevic, Baldry & Walsh (2004) har undersökt en annan socionomgrupp som arbetar i en organisation som domineras av andra yrkesgrupper, nämligen sjukhuskuratorer, och visar att den medicinska personalen och sjukhuskuratorerna har olika uppfattningar både vad gäller kuratorns roll och arbetsuppgifter. Flera av sjukhuskuratorns arbetsuppgifter delas med sjuksköterskor, t.ex. rådgivning och stöd, och rollfördelningen är ofta otydlig (Davis et al. 2004).

När det gäller andra yrkesgrupper som är verksamma inom elevhälsan har Lansheim (2010) studerat specialpedagoger. Specialpedagogen är liksom skolkuratorn oftast ensam i sitt yrkesutövande på skolan med ett uppdrag vars innebörd, både för dem själva, kolleger och ledning till vissa delar är oklart. York-Barr, Sommerness, Duke & Ghery (2005), visar bl. a. att specialpedagogerna måste arbeta aktivt för att inte hamna i en yrkesmässig isolering samtidigt som de ibland i vissa

lägen är tvungna att stå upp för sina visioner och värderingar, vilket kan skapa distans till kolleger.

Morberg, Dellve, Karlsson & Lagerström (2006) rapporterar att även skolsköterskor ibland känner bristande legitimitet och utrymme för sitt arbete och att deras utrymme begränsas på den politiska eller organisatoriska nivån av regler, små resurser och bristande intresse för deras arbete.

I en amerikansk studie av Suldo, Friedrich & Michalowski (2010) undersöks faktorer som begränsar och underlättar för skolpsykologer att medverka i skolkhälsovården. Studien visar att de faktorer som skolpsykologer upplever som begränsande är dels att de själva har bristande färdigheter för arbetsuppgiften och dels att de upplever bristande stöd både från skoladministrationen och från skolpersonalen.

Forskningen på området tyder på att det är problematiskt att ha en specialfunktion och dessutom vara ensam företrädare för en yrkesgrupp i en verksamhet som är uppbyggd kring och domineras av en yrkesgrupp med ett annat yrkesmässigt uppdrag. Flera studier pekar också på att de yrkesgrupper som arbetar under sådana förhållanden tycks få problem med avseende på handlingsutrymme.

Teoretisk ram

Begreppet handlingsutrymme användes under 1970- och 80-talen för att beskriva och förstå konsekvenserna av industrins långtgående arbetsdelning (Aronsson

1990; Allvin, Jacobsson & Isaksson 2003). Enligt Svensson et al. (2008) innebär handlingsutrymme en möjlighet att välja hur man ska agera utifrån det utrymme organisationens uppdrag sätter. Utifrån en rationalistisk tradition är organisationens funktion bland annat att skapa positioner där aktörernas handlingsutrymme avgränsas och preciseras (Lundgren 1999). Det är dock inte självklart att en given position i en organisation matchas av en befintlig yrkeskompetens. När denna typ av problem inträffar uppstår legitimitetsproblem för yrkesgruppen som får följder för handlingsutrymmet (Lundgren 1999).

Svensson et al. (2008) menar att i den professionella kompetensen ligger en möjlighet att påverka det utrymme som ges – handlingsutrymme är något som skapas i samspel mellan organisation och professionella. En liknande uppfattning har Svensson (2010) som menar att handlingsutrymme inte bara är kontext- utan också individberoende.

Enligt Svensson (2010) kan handlingsutrymme analytiskt delas upp i formellt och informellt handlingsutrymme. Formellt handlingsutrymme är det som organisationen ger den anställde i form att rättigheter, skyldigheter och medel för att utföra sitt arbete och som regleras via anställningsavtal och lagar mm. Det informella handlingsutrymmet betecknar det utrymme som individer i en befintlig grupp ger varandra, medvetet eller omedvetet, i form av normer. Detta kan förändras via förhandlingar. Det innebär enligt Svensson (2010) att varje individ ges ett visst handlingsutrymme som utgörs av summan av det utrymme som organisa-

tionen och gruppen ger individen. Detta benämns av Svensson som reellt handlingsutrymme. Olika individer tolkar gränserna för hur man ”bör”, ”får” och ”ska” agera olika och gränserna sätts olika för olika individer.

Svensson (2010) förknippar formellt handlingsutrymme med begreppet kontroll. Svensson skiljer mellan kontroll i arbetet och kontroll över arbetet. Det första avser att i det vardagliga arbetet kunna påverka hur arbetet ska utföras, vad som ska göras och när. Det senare handlar om att på ett mer övergripande plan kunna påverka både arbetssituationen och hur arbetet ska organiseras.

Handlingsutrymme kan alltså inrymma både individuella, relationella och organisatoriska aspekter. I artikeln kommer dessa aspekter av handlingsutrymme att användas som utgångspunkt för analysen.

De analytiska verktyg som jag primärt kommer att använda för att förstå skolkuratorernas handlingsutrymme är legitimitet och jurisdiktion. Legitimitet, som är nära kopplat till både formellt och informellt handlingsutrymme, innebär att en funktion ges ett berättigande i organisationen. Yrkesgruppens legitimitet, hävdandet av normativa och kognitiva anspråk, går att koppla till kravet på jurisdiktion det vill säga rätten att gentemot andra yrkesgrupper utföra och ha kontroll över vissa arbetsuppgifter. Eriksen & Molander (2010, s. 162) kallar detta för en professions ”legitimeringsbetingelser” och skriver:

Legitimiteten til et slikt krav om en offentlig regulering er avhengig av at den fagkunnskap som påberopes har en allment akseptert

autoritet, og at det er samfunnsmessigt konsensus om de interesser – behov og verdier – som profesjonen pretenderer å ivareta.

För att få tillträde till och kunna nyttja ett yrkesmässigt handlingsutrymme behövs legitimitet både vad gäller yrkeskompetens och vilka behov och värden som professionen ska tillvarata. Genom att fokusera på gränser för skolkuratorernas yrkesutövning kan handlingsutrymmet bli synligt och tydligt i den komplexa empirin. Gränserna är emellertid inte givna eller fastslagna utan skapas, dras och formuleras i ständigt pågående förhandlingar mellan olika professionella aktörer (Abbott 1988).

Innan jag går in på analysarbetet redovisas nedan kortfattat hur det skolkuratorativa uppdraget är formulerat av lagstiftaren och beskrivet av de två yrkesförbunden.

Arbetsuppgifter

De skolkuratoriva arbetsuppgifterna framstår som mer eller mindre vagt formulerade beroende av vilken nivå man tittar på. I skollagen (SFS 2010:800, 2 kap 25 §) ges en övergripande beskrivning där man talar om psykosociala insatser för vilka det ska finnas tillgång till kurator som ska ingå i elevhälsan.

I de förarbeten som föregick den nya skollagen, t ex propositionen *Hälsa, Lärande och Trygghet*, (Prop. 2001/02:14 s. 32), går det att se mer av de övergripande idéerna. Där anges att kompetens i socialt arbete innebär att:

utifrån en helhetssyn på individen och dess svårigheter att analysera, förstå och arbeta med sociala processer och problem på individ-, grupp- och organisationsnivå!...

Den kompetens som då behövs består enligt utredarna i "att arbeta med stödsamtal, psykosocial behandling med elever, föräldrar samt handledning och konsultation för lärare." (Prop. 2001/02:14 s.32)

De båda yrkesförbunden, Sveriges socionomers riksförbund (www.akademssr.se) och Sveriges skolkuratorers förening (www.skolkurator.nu) har formulerat dokument som anger alla de arbetsuppgifter som de anser bör ingå i skolkurativt arbete.

Förutom lagtexter och policybeslut grundar sig dessa även i undersökningar av skolkuratorers faktiska yrkesverksamhet. I stora drag rör sig arbetsuppgifterna inom fem områden:

1. arbete med elever på individ- och gruppnivå
2. arbete på organisatorisk nivå
3. samverkansarbete inom skolan
4. handledning och konsultation till lärare
5. förebyggande arbete

Arbetsuppgifter som har att göra med myndigheter och organisationer utanför skolan har exkluderats i denna artikel då fokus ligger på skolorganisationen. Arbetsuppgifterna är påtagligt vagt formulerade, vilket innebär att handlingsutrymmet i grunden är stort och därmed är också utrymmet för förhandlingar stort.

Metod och empiriskt material

Det empiriska materialet utgörs av 12 semistrukturerade intervjuer som valts ut strategiskt (Creswell 2009). För att inkluderas i studien bestämdes att intervjupersonerna skulle ha socionomexamen, minst 6 månaders erfarenhet av skolkurativt arbete och vid intervjutillfället vara anställda som skolkurator inom grundskolan. För att få variation i erfarenheter och omständigheter som kan tänkas ha betydelse för synen på den egna yrkesrollen, har för det första fyra kuratorer vardera valts från tre olika kommuntyper: glesbygds- (4 kommuner), mellanstor- (1 kommun) och storstadskommun (1 kommun). Dessutom har intervjupersoner valts ut för att få en spridning med avseende på anställningstid som skolkurator och tidigare erfarenhet av socialt arbete utanför skolan. Rekryteringen har skett med hjälp av kontaktpersoner i de två större kommunerna, medan jag själv har kontaktat kuratorer i glesbygdskommunerna. Medelåldern hos respondenterna var 43 år med lägsta och högsta värde 31 respektive 55 år. 9 av de 12 respondenterna arbetade heltid och de andra arbetade mellan 75-80 %. Respondenterna hade i genomsnitt arbetat som skolkuratorer i 10,6 år inom ett intervall från 2,5 till 30 år. Den med längst erfarenhet av annat socialt arbete efter examen hade arbetat i 11 år. 5 av skolkuratorerna hade ingen erfarenhet av annat socialt arbete efter examen.

Den intervjuguide som användes under intervjuerna gjordes med ett bredare syfte än att enbart belysa handlings-

utrymme och hade följande övergripande teman: arbetsuppgifter, handlingsutrymme, relationer, samarbete samt visioner. Intervjuerna genomfördes under hösten 2011 på respektive skolkurators arbetsplats. Intervjuerna spelades in och pågick mellan 1,5 och 4 timmar varefter de transkriberades i sin helhet.

Intervjuerna har analyserats med kvalitativ innehållsanalys (Kvale, Brinkmann & Torhell 2009). Även om intervjuerna innehållit direkta frågor om handlingsutrymme har hela intervjumaterialet använts, det vill säga att även implicit tal om handlingsutrymme har beaktats. Som analytisk strategi har då handlingsutrymme fångats genom att jag särskilt letat efter gränser för handlingsutrymme i skolkuratorernas tal om yrkesutövning. Ur analysen strukturerades talet om gränser i fem olika kategorier som skapats utifrån teorier om formellt och informellt handlingsutrymme (Svensson 2010): "Lagar och regleringar", "Organisering och resurser", "Chefer" samt "Lärare" och "Yrkesgrupper inom Elevhälsan".

De citat som presenteras har valts ut utifrån att de sammanfattar kärnan i det som flera av kuratorerna på olika sätt beskriver i intervjuerna. För att öka läsbarheten i citaten har de i någon mån omformulerats från tal- till skriftspråk. Namnen på skolkuratorerna är fingerade.

Analys: Gränser för skolkuratorns handlingsutrymme

Enligt Svensson (2010) är alltså det individuella reella handlingsutrymmet summan av de formella och informella sidorna av handlingsutrymmet. Under de två första rubrikerna "Lagar och regleringar" respektive "Organisering och resurser" redovisas tal om gränser som har att göra med förhandlingar kring det *formella handlingsutrymmet*. Under rubrikerna "Chefer" respektive "Lärare" och "Yrkesgrupper inom Elevhälsan" identifieras gränser för det skolkurativa arbetet kopplat till förhandlingar kring det *informella handlingsutrymmet*.

Lagar och regleringar

Det skolkurativa arbetet regleras formellt av bland annat skollagen, sekretesslagen, lokala styrdokument och arbetsbeskrivningar. Av dessa pratar kuratorerna mest om arbetsbeskrivningarnas betydelse, men även sekretessfrågor berörs i viss utsträckning.

Ett par av kuratorerna uppger att sekretesslagen tenderar att försvåra samverkansarbetet med lärare genom att det begränsar informationsutbytet i det enskilda elevärendet. Så här beskriver Jenny det:

Att [eleven] kanske inte har kraft att satsa allt på skolan. Eleven kanske kommer att kunna göra det om några år. Men för [eleven] är det centralt att han eller hon mår dåligt på grund av förhållanden i hemmet.

Där tycker jag att man inte alltid kan kommunicera det med [lärarna] eftersom vi har sekretess.

På den lokala organisationsnivån, skolan, är det arbetsbeskrivningen som reglerar de skolkuratoriva arbetsuppgifterna och ger dessa en legitimitet. En arbetsbeskrivning kan sägas ha två funktioner, dels att ange arbetsuppgifter och ansvar för en befattning och dels att utgöra en referenspunkt för kontroll av att prestationer och målsättningar uppnås (Jagorstrand, Jonsson & Zakrisson 2012).

Skolkuratorerna uppfattar att arbetsbeskrivningen är viktig för handlingsutrymmet. Otydliga arbetsbeskrivningar begränsar det skolkuratoriva arbetet, enligt kuratorerna, särskilt de arbetsuppgifter som har med samverkan med personal inom skolan att göra. En konsekvens av ett vagt formulerat uppdrag är att det uppstår fler tillfällen för förhandlingar med andra yrkesgrupper, främst lärare, om skolkuratorns jurisdiktion. Talet om arbetsbeskrivningen indikerar skolkuratorns behov av ett "formellt redskap" för att hävda och försvara sin jurisdiktion (Abbott 1988). En av kuratorerna, Erika, säger uttryckligen att hon kan försvara sitt arbete och argumentera för sina prioriteringar med hjälp av arbetsbeskrivningen:

Till exempel i fjol då kom det upp en fråga om att jag skulle ha grupper, och då backade jag från det för i vår verksamhetsbeskrivning [arbetsbeskrivning] så har vi ju sagt i mån av tid och jag kunde inte ta den här gruppen, det fanns inte möjlighet.

Arbetsbeskrivningen kan här ses som en formell resurs för skolkuratorer i förhandlingen av handlingsutrymmet för att kunna upprätthålla autonomi och jurisdiktion gentemot andra professionella.

Bland de arbetsuppgifter som förekommer i arbetsbeskrivningar finns handledning och konsultation för lärare (*Hälsa, Lärande och Trygghet*, 2001/02:14). Denna arbetsuppgift ger i princip skolkurator möjlighet att tolka, modifiera och vägleda en annan yrkesgrupp i dess yrkesutövning, det som Abbott (1988:75) kallar för rådgivande jurisdiktion (advisory jurisdiction). Handledning och konsultation för lärare kan ses som något som på formell väg utvidgar det skolkuratoriva handlingsutrymmet. Detta stärker skolkuratorns position och möjliggör implementering av teorier och perspektiv i socialt arbete. Dock verkar detta sällsynt då bara en av de intervjuade kuratorerna, Erika, beskriver ett nyligen startat försök med en mer organiserad och kontinuerlig rådgivning för lärare. Karl som har en steg II-utbildning i handledning, berättar att han påtalat detta för rektor och gjort tydligt att han gärna också arbetar med denna arbetsuppgift men han har inte fått någon respons. Arbetsuppgiften "handledning och konsultation för lärare" tycks alltså behöva "organisatorisk" legitimitet av rektor.

Det intressanta är att det av intervjuaterialet framgår att mycket av skolkuratorernas tid upptas av just uppgiften "handledning och konsultation" för lärare, men att det beskrivs med andra ord. Kuratorerna benämner det som "bollande": "man [lärare] kommer in och bollar" eller

”så bollar man med varandra”. Enligt skolkuratorerna är ”bollandet” något som oftast initieras av lärare och något som inträffar spontant i vardagen, på raster, när lärare behöver något för stunden. Det kan ske inne hos kuratorn, i korridoren, vid kaffemaskinen eller via telefon osv. Enligt kuratorerna kommer lärare för att de upplever att de inte klarar av en situation, är i affekt, har behov av att komma undan en stund, behöver någon att resonera med eller behöver ge uttryck för sina känslor. Nora säger så här när hon får frågan om hon handleder lärare:

Jaha, nä utan det flyter på alltså det är ju sådant akutarbete. Ja, vi möts i korridoren och så bollar man med varandra.

En tolkning är att arbetsuppgiften handledning och rådgivning utmanar status och position mellan professionella grupper på en arbetsplats. Den handledande professionen ges tolkningsföreträde, vilket i vissa avseenden kan ses som en överordning. Enligt Abbott (1988:76) kan den rådgivande jurisdiktionen både ge upphov till och lösa interprofessionella konflikter.

Det är intressant att samtliga skolkuratorer, med ett undantag, tycks hantera denna arbetsuppgift på ett likartat sätt nämligen att kalla den för ”bollande”. En tolkning är att det här kan finnas implicita överenskommelser mellan skolkurator och rektor om att undvika en konflikt kring jurisdiktion. ”Bollandet” tycks vara betydelsefullt för skolkuratorer då det ger dem inflytande och möjlighet att implementera sin syn och lösningar på elevproblemet i skolororganisationen.

”Bollandet” tyder också på att det hos lärare kan finnas en tillit till och ett behov av den skolkuratoriva kompetensen.

Arbetsbeskrivningens andra funktion, att utgöra ett verktyg för arbetsgivaren att kunna kontrollera arbetsuppgifter och att målsättningar uppnås, upplevs problematisk av skolkuratorerna. Flera uppger att deras arbete inte utvärderas. Frånvaron av en sådan kontroll från arbetsgivarens sida upplevs av skolkuratorerna, inte som frihet som man kanske skulle tro, utan som ett osynliggörande och något som de tror undergräver deras legitimitet. Det framgår av intervjuerna att skolkuratorerna upplever ett behov av att deras arbete synliggörs hos ledning och lärarpersonal och att de ser utvärdering som ett sätt att öka det skolkuratoriva arbetets legitimitet. För att illustrera detta resonemang ges här ett exempel där en av kuratorerna, Disa, pratar om hur hon ser på utvärderingar:

Jag kan tycka att det inte efterfrågas särskilt mycket utvärdering av vårt arbete. Jag upplever att det är en brist, att det är otroligt få som vet vad vi gör /.../ och utvärdering, det är ju en del att kunna visa upp sitt arbete.

Skolkuratorers till synes stora frihet att lösa sina vagt formulerade arbetsuppgifter tycks skapa ett behov av att deras arbete utvärderas. Grimen (2010:208) kallar detta för ”selvbinding” vilket innebär kontroll över att det arbete man utför inte innehåller felaktigheter eller styrs av okontrollerat egenintresse.

Sammanfattningsvis tycks lagar och regleringar påverka skolkuratorers handlingsutrymme, främst genom att de har betydelse för det skolkurativa arbetets legitimitet på arbetsplatsen. Arbetsbeskrivningen framstår som en resurs som kan ge legitimitet i förhandlingssituationer mellan skolkurator och lärare och/eller rektor kring vad skolkuratorn ska göra. Det formella dokumentets legitimitetsskapande funktion spelar roll för skolkuratorers upplevelse av kontroll över sin arbetssituation och förutsättningarna för sitt arbete. Skolkuratorernas tal om arbetsbeskrivningen och hur den används kan förstås dels i ljuset av att socionomyrket allmänt kännetecknas av en betydande uppgiftsösa säkerhet (Svensson et al. 2008) och dels av att skolkuratorn ofta arbetar som ensam yrkesföreträdare på skolan. De formella resurserna framstår som nödvändiga för skolkuratorns jurisdiktion, d.v.s. för att skolkuratorer ska kunna hävda sin rätt att utföra ett visst arbete (Abbott 1988).

Organisering och resurser

Organisering av elevhälsan och de ekonomiska och utbildningsmässiga resurserna, är förutsättningar som tillhör den formella sidan av handlingsutrymmet och som har betydelse för hur skolkuratorerna upplever sina möjligheter att utföra sitt arbete. Exempel på organisatoriska förutsättningar är hur många skolor det finns inom ett rektorsområde/kommun, de geografiska avstånden mellan skolorna, antal kuratorer på varje skola och var kuratorn

har sitt kontor. Skolkuratorernas möjligheter att samverka med skolpersonal och att arbeta förebyggande påverkas av hur arbetet är organiserat. Detsamma gäller för deras möjligheter att få en helhetssyn över skolverksamheten. Hur det skolkurativa arbetet är organiserat påverkar också, enligt skolkuratorerna, arbetet på individnivå och vilka insatser som kan sättas in.

Disa berättar till exempel hur hennes möjligheter både att få en helhetssyn på skolverksamheten och att arbeta förebyggande begränsas av att det finns två kuratorer på samma skolenheter i stället för om de skulle ha haft ansvar för var sin skola:

Det är helt omöjligt att spänna över allt som händer på två skolor. Då blir du en skolkurator som inte räknas med och man [lärare och skolledning] skriker när det är kris

Ekonomiska resurser påverkar handlingsutrymmet, vilket visar sig i skolkuratorers berättelser om nedskärningar i skolverksamheten. Nedskärningar inom skolan uppges försvåra samverkan med lärare, men även med de andra yrkesgrupperna inom elevhälsan. Samtidigt uppges behovet av samverkan inom skolan öka. Så här säger Karl:

Om det dras ner resurser i skolan så blir det större belastning på pedagogerna. Då kommer pedagogerna att ta mer tid av mig. Jag får mindre tid med eleverna. Det är ju en logik av alltihopa. Och det går inte att arbeta med en elev om lärarna skriker. Man måste börja med lärarna och försöka arbeta tillsammans med dem.

Ytterligare en konsekvens av bristande resurser är att utrymmet för förebyggande insatser uppges bli mindre vilket i sin tur bidrar till ett mer "akutdrivet" skolkuratorivt arbete. Kuratorerna nämner också hur olika typer av individriktade insatser begränsas som en följd av nedskärningar i ekonomin. Disa beskriver hur nedskärningar av skolskötersketjänsten påverkar hennes arbete genom att hon och skolsköterskan inte har tid till informationsutbyte, vilket får till följd att samarbetet kring elever försvåras.

Liv framhåller hur neddragningar bland lärarpersonalen påverkar hennes möjligheter att arbeta förebyggande. Sedan flera år tillbaka har en viktig del av det förebyggande arbetet bedrivits inom ramen för ett ämne som kallas för Livskunskap:

Det är ju ett ämne som vi har haft infört på schemat men det har vi tagit bort i år. Lärarmängden är så upptajad så nu har vi aldrig någon som är tillgänglig för att ta sådana lektioner, alltså dom hinner inte.

Även resurser i form av utbildning kan påverka det formella handlingsutrymmet (Svensson 2010). Socionomutbildningen är en generalistutbildning och vanligen ett grundkrav för anställning som skolkurator (Isaksson & Larsson 2012). Flera av skolkuratorerna beskriver ett behov av att komplettera sina generalistkunskaper dels med mer specifika kunskaper kring metoder på både individ- och gruppnivå, och dels med olika typer av vidareutbildning. Detta tycks vara nödvändigt för att ge kuratorerna en tillräcklig legitimitet för att upprätthålla ett handlingsutrymme.

Erika berättar att hon fått utbildning för att hantera hedersproblematik. Det har gett henne specifika kunskaper som lett till att hon känner sig tryggare i arbetet med dessa frågor. En tolkning är att hennes handlingsutrymme därmed har utökats.

Karl ger exempel på hur brist på vidareutbildning kan påverka. Han säger sig under de senaste sex åren varken fått vidareutbildning eller haft professionell handledning. För Karl har det inneburit ett hinder i samarbetet med lärarna. Han säger att han "vill vara på något sätt före skolpersonalen". I stället händer det att lärare via Internet skaffat sig information kring specifika diagnoser och att Karl i samtal med dessa lärare upplever sin auktoritet hotad. Karls upplevelse går att koppla till att professionsegna kunskaper är essentiella för att kunna hävda jurisdiktion (Abbott 1988). Det som kommer till uttryck här är kurators syn på sin yrkeskunskap som tycks ha fokus på den teoretiska kunskapen kring ett problem och som, i exemplet ovan, exkluderar den praktiska kunskapen kring vad som ska göras och hur (Grimen 2010:76).

Sammanfattningsvis tycks upplevda brister i organisering och tillgång till eller brist på resurser påverka kvaliteten på samverkansarbete inom skolan liksom möjligheterna att arbeta förebyggande. Det är tydligt att skolkuratorer behöver formella resurser för att få legitimitet och kunna upprätthålla sin jurisdiktion.

Här lämnas nu de formella aspekterna av handlingsutrymmet och i stället analyseras hur de informella och relationsmässiga aspekterna påverkar det skolkuratoriva

arbetet. Detta blir särskilt synligt i vilket stöd skolkuratorn i olika situationer upplever sig ha från chefer och andra yrkesgrupper.

Chefer

Alla skolkuratorer i intervjustudien är mer eller mindre beroende av den/de rektorer som finns inom skolorganisationen. De är alltid underställda rektors beslut i elevärenden, men närmaste chef behöver inte vara rektor utan kan t ex vara kommunens utbildningschef eller en chef kopplad till en fristående elevhälsoorganisation. Skolkuratorernas handlingsutrymme tycks vara påverkat både av hur ledarskapet är organiserat och hur det utövas. Till exempel kan rektors agerande försvåra att få genomslag för ett psykosocialt synsätt och det skolkurativa arbetets legitimitet kan till följd av detta bli lågt. Av kuratorernas arbetsuppgifter är det framför allt samverkansarbetet som begränsas till följd av detta. Indirekt begränsas då också arbetet med elever på individnivå eftersom detta arbete är så avhängigt samverkansarbetet med lärarna. Det som i intervjuerna framstår som gynnsamt för handlingsutrymmet är att ha en chef som är överordnad skolans rektor eller, om rektor är chef, att det finns en samsyn kring elevhälsoarbetet. Detta syns t ex i det Liv, som har utbildningschefen som närmaste chef, säger:

Vi kan ju tycka att en rektor inte hanterar saker och ting bra och då vänder vi oss till utbildningschefen för att få stöd att ta upp

frågor i ledningsgruppen. När en rektor inte deltar på våra teamträffar, alltså upprepade gånger, då stagnerar ju hela vårt jobb. Och då måste man ju be utbildningschefen hjälpa till och göra prioriteringarna [åt rektor].

Jenny berättar att hon ibland kan göra bedömningen att en elev behöver få vara i en mindre grupp eller få tillgång till anpassade läromedel. Det krävs då att rektor säger till lärarna att följa kuratorns råd, och säger Jenny:

Rektor kanske inte alltid tar på sig det ansvaret att göra det och det blir lite jobbigt. Alltså lärarna har ju en ganska jobbig arbetsituation med mycket och många olika grejer som läggs på dom hela tiden.

I exemplet ovan tycks Jennys bedömning inte ges företräde i något som kan ses som en implicit förhandling där hennes normativa och kognitiva anspråk åsidosätts och handlingsutrymmet begränsas. Stina ger ett kontrasterande exempel där rektor tydligt ger legitimitet åt det skolkurativa arbetet genom att markera att han förväntar sig att lärarpersonalen själv ska hitta lösningar och låta kuratorn arbeta med annat.

I dessa exempel som inte minst handlar om potentiella konflikter eller spänningar mellan lärare och skolkuratorer går det att se att rektors synsätt och agerande tycks vara centralt för skolkuratorns legitimitet och därigenom handlingsutrymme.

Lärare

Hur förhandlas då handlingsutrymme fram i relationen till andra yrkesgrupper på skolan? De yrkesgrupper på skolan som är involverade i det skolkuratoriva arbetet är dels lärare och dels de yrkesgrupper som ingår i elevhälsan, d.v.s. skolläkare, skolsköterska, skolpsykolog och specialpedagog. Kuratorerna förefaller sällan uppfatta problem i relation till yrkesgrupperna inom elevhälsan. Den grupp de är mest upptagna av är i stället lärarna. Detta faktum synliggör att lärarna är både viktiga för och en viktig del av det skolkuratoriva arbetet. Så här beskriver Malin lärarkontakterna:

Ja, det är lika mycket det, som själva elevkontakten. Ja, om inte mer kanske, och ju yngre elever desto mer kontakter.

Skolkuratorernas informella handlingsutrymme synliggörs i hur de beskriver både sina egna och lärares föreställningar om vad de själva och lärare får/inte får, kan/inte kan och bör/inte bör göra. Här framkommer vilka normer som skolkuratorerna uppfattar råder och hur det påverkar deras yrkesutövning.

Intervjuerna visar att skolkuratorer i vissa lägen kan uppleva sig begränsade i förhandlingar med lärargruppen. Det kan beskrivas som spänningar som uppstår där det finns konkurrerande uppfattningar som rör elevers behov, lämpliga insatser och förväntade resultat. Dessutom tycks det som att både lärare och skolkuratorer har synpunkter på hur den andres arbetsuppgifter ska utföras. Så här berättar

Nora om hur en lärare använder hennes funktion:

... läraren säger: " ja, men nu får du gå till kuratorn", så att jag blir ett hot typ. Så jobbar jag ju inte, det är väldigt få kuratorer som jobbar så nu förtiden, att man blir en bestraffning.

Pia berättar att hon möter uppfattningen bland lärare "att kuratorn ska tjäna skolan och underlätta för lärare". Pias uppfattning är att kuratorn främst ska vara till för och underlätta för eleverna.

Citaten ovan synliggör den spänning som tycks finnas mellan olika uppfattningar kring det skolkuratoriva uppdraget.

Hinder av annat slag är de som handlar om att skolkuratorn inte ges tillträde till klassrummet eller inte får kallelse till möten runt elevärenden, till exempel då en klasslärare tar initiativ till ett möte med elev, föräldrar, andra lärare och skolsköterska. I de fall då detta inträffat begränsas arbetet med elever både enskilt och i grupp. Några av skolkuratorerna nämner också att lärare ibland själva tar hand om elever som går med självmordstankar, något som kuratorerna menar sig ha bättre kompetens för och som kan innebära fara för eleven.

Ytterligare en aspekt som går att koppla till olikheter i synsätt gäller tiden mellan insats och resultat. Alice upplever att vissa lärare förväntar sig snabba resultat. Hon berättar om lärare som kommer och sätter en stökig elev i hennes knä och dagen efter frågar hur det har gått och förväntar sig att det hela är klart. En annan av kuratorerna, Pia gör följande reflektion:

Skolsköterskan sätter på ett plåster medan jag när någon kommer in här och gråter så måste vi prata om varför och vad det är som har hänt och nysta lite sådär. Det kan ta lite tid, ja mitt arbete tar ju lite tid, det gör det ju. Om läraren har en elev som har rest på ett prov så bokar lärare in det här nya provet. Eleven skriver det här provet och så är det klart. Så det är mer ett processarbete som jag jobbar med.

Det faktum att det tar lång tid att se resultat av t ex en samtalsserie med en elev, kan bidra till att kuratorerna upplever att deras arbete har låg legitimitet bland lärarna. Så här beskriver Pia det:

Jag har aldrig hört uttalat att man [lärare] har sågat en insats vi har gjort och sagt den där funkade inte. Alltså det har aldrig blivit uttalat men däremot kanske mera så här att "men det händer ju ingenting, nu har vi hållit på här och harvat i flera år och vi har lämnat in anmälan till elevhälsoteamet och det blir inte bättre" alltså mera den där, lite missnöje så.

Alice ger ännu ett exempel på hur skillnader i synsätt kan inverka på det informella handlingsutrymmet. Hon beskriver en situation där en elev är jobbig och stökig i klassrummet och den insats som föreläs är att eleven ska gå på samtal hos skolkuratorn. Alice menar att klassrumskontexten inte beaktats här utan det blir hennes uppgift att förändra elevens "avvikande" beteende. Andra yrkesgrupper har, tycker hon, orealistiska förväntningar på vad hon ska kunna åstadkomma.

Kuratorerna beskriver att rektorer och

lärare ofta snabbt förelär att elever ska utredas och har en övertro på att diagnoser kan lösa problem med elever. Så här beskrivs det av Hanna:

Jag är ju lite kritiskt till det då - att man [lärare] ropar och tror på en utredning. Ibland upplever jag att skolan då bara väntar på det då. Medan vi ska ju alltid agera och jobba utifrån vad vi ser oavsett som det är ADHD eller Aspergers eller en social problematik. Vi ska ju hjälpa barnet där det är. Och det är väl där jag kan känna ibland att vi har lite olika åsikter om vad som är vad. Medan jag tittar nog mycket mer på helheten, hur det här barnet har det och vad kan vi göra mer då.

Hanna upplever det svårt att få en förståelse för att elevutredningar tar tid att göra och att eleven under utredningstiden finns kvar på skolan och har rätt till all hjälp den behöver. Detta går att tolka som att hon ett begränsat handlingsutrymme.

En annan av kuratorerna, Liv, beskriver hur hon i en diskussion med en lärare tar sig rätten att "säga obehagliga saker" som att läraren – inte eleven – borde förändra sitt beteende:

Det är ju läraren som kan vara missnöjd. Därför att om man har ett barn i en grupp som man inte kan undervisa av olika skäl då vill ju läraren gärna att den ska gå i en annan grupp. Då kan vi [elevhälsan] börja säga obehagliga saker som att man måste kanske knyta an till den här eleven och då blir det ju inte riktigt önskvärt. Då blir det motstridiga önskemål om vad man skulle ha valt för insats.

I exemplet upplever Liv sig kunna föra fram sitt "alternativa" synsätt vilket tyder på ett stort handlingsutrymme. I tidigare exempel har Liv uppgett sig ha stöd från sin närmaste chef, något som ger henne legitimitet att rikta fokus mot lärarens beteende och att komma med förslag på hur hon tycker att lärare ska interagera med sina elever.

Yrkesgrupper inom Elevhälsan

Om förhandlingar och relationer mellan skolkurator och lärare förefaller kantade av tillkortakommanden och utmaningar för kuratorerna så framställs relationerna till yrkesgrupperna inom Elevhälsan på ett mer harmoniskt sätt. Generellt framhåller skolkuratorerna det multiprofessionella samarbetet inom elevhälsan som positivt och som en motkraft till den dominerande pedagogiskt präglade skollösgiken. De flesta skolkuratorerna berättar att det i teamen finns tillit till och respekt för varandras kunskaper. Grimen (2010 s. 205) kallar detta fenomen för "kompetansbasert tillitskleder" till skillnad från "kontrollkleder" där "en grupp yrkesutövare hvor medlemmerna mistror hvarandres kompetans, teknologi eller intensjoner". Några av skolkuratorerna upplever också att det sker ett interprofessionellt lärande (Pihl 2011; Munoz & Jeris 2005) och man hittar lösningar och yrkesmässigt grundade argument som kan användas gentemot skollösgiken och lärare för att få igenom det egna perspektivet. Nedan följer några exempel på detta. Frida berättar

om elevhälsan som en "grupp" där alla tillför något och där hon inte känner någon konkurrens och prestige får stå tillbaka när ett förslag är vettigt. Liv beskriver kunskapsöverföring och styrkan som den samlade kunskapen ger:

Att jag kan så mycket om undervisning det beror ju på att jag har haft jättebra specialpedagoger som jag har jobbat med i alla dessa år som har lärt upp mig i att se saker och ting. För att jag tror ju att vi tangerar varandras områden farligt mycket ibland men det beror ju på att vi har jobbat ihop så pass länge och har lyssnat på varandra och lärt oss av varandra. Nä, alltså jag ser bara styrka. Alltså som sagt var, vi blir ju väldigt starka när vi har all denna samlade kunskapen.

Även om Liv ser risken för domänkonflikter (Grape, Blom & Johansson 2006) inom elevhälsan uppfattar hon inte detta som något problem. Det tycks som om de olika yrkesgrupperna här delar jurisdiktion utan att detta blir konfliktfyllt. Till skillnad från Liv och de flesta av kuratorerna, ser Disa det som problematiskt när andra yrkesgrupper träder in på vad hon uppfattar vara kuratorns område:

/.../ eller när en av specialpedagogerna, som har en ganska stark status nu för tiden i svenska skolor, inte vet gränserna för vem som gör vad. Det finns lite oklara gränser. Skolsköterskan som är inne och jobbar ganska mycket med samtal och med allting, där blir det väldigt flytande gränser om man inte har gjort upp om vem som gör vad utifrån kompetens.

Som ensam i sin yrkesutövning på skolan, med ett vagt formulerat uppdrag och med en yrkesspecifik kompetens som i vissa lägen både utmanas av och utmanar den pedagogiskt präglade skollogiken, tycks det behövas både formellt och informellt organisatoriskt stöd för att få handlingsutrymme. Skolkuratorns beskrivning av styrkan i att tillhöra elevhälsan, som representerar både de formella och informella sidorna av handlingsutrymmet, stöder detta resonemang.

Diskussion

I min analys tycks skolkuratorernas tal om gränser kunna anta två skilda funktioner eller egenskaper i förhållande till handlingsutrymme. För det första kan gränser innebära ett skydd och en förstärkning av skolkuratorns jurisdiktion vilket upplevs utvidga möjligheterna att bedriva skolkurativt arbete. För det andra, vilket framstår som mer vanligt utifrån intervjuerna, kan gränser utmana och begränsa kuratorernas jurisdiktion och handlingsutrymme. I analysen framträder gränserna och deras olika funktioner i kuratorernas tal om t ex arbetsbeskrivningar, ledarskap, kompetensutveckling och elevhälsan.

Analysen visar att skolkuratorernas yrkesmässiga handlingsutrymme till stor del förhandlas fram implicit mellan kuratorerna och chefer, rektorer, lärare och yrkesgrupperna inom Elevhälsan och att resultatet av dessa förhandlingar manifesteras i form av gränser för vad kuratorn, men även andra yrkesgrupperna på

skolan får/inte får, kan/inte kan och bör/inte bör göra.

För att kunna utföra skolkurativt arbete på ett för kuratorerna tillfredsställande sätt, tycks de i sina förhandlingar vara beroende av "legitimitetsbärande" resurser som t ex tydliga arbetsbeskrivningar, eller att rektor/chef ger legitimitet åt deras arbete. Detta visar att skolkuratorerna är starkt organisationsberoende och att handlingsutrymmet är beroende av om skolkuratoren upplever sig ha låg eller hög legitimitet (Evertsson 2002; Svensson 2008).

I studien ger flera kuratorer exempel på att de upplever att deras arbete har låg legitimitet både hos rektorer och hos lärare trots att de sedan 2010 via skollagen fått en starkare reglerad position inom elevhälsan. Kanske går detta att förklara utifrån hur det skolkurativa uppdraget är formulerat. Lagstiftaren anger bara att elevhälsan ska omfatta psykosociala insatser och att det ska finnas tillgång till kurator. Mer vägledning än så ges inte. På den organisatoriska nivån, skolan, visar studien att arbetsbeskrivningar vanligen bara anger ramarna för det skolkurativa arbetet. Detta innebär att skolkuratorer per definition har ett stort formellt handlingsutrymme då lite av innehållet i arbetet är definierat och preciserat. Men som framgår av analysen upplever de flesta skolkuratorerna, tvärt emot, att deras handlingsutrymme begränsas informellt, och de ger uttryck för att ha ett relativt litet handlingsutrymme. Enligt Abbott (1988:60) är det inte självklart att legitimitet av lagstiftaren (legal jurisdiction) automatiskt ger legitimitet på arbetsplatsen.

I skolkuratorers tal om gränser framträder även olika uppfattningar om det skolkuratoriva uppdraget. Kuratorerna själva uttrycker olika uppfattningar som tycks hänga samman med hur de positionerar sig i förhållande till skolorganisationen. Här går det att urskilja två mer renodlade synsätt, ett ”integrerat och inkluderande” där det skolkuratoriva uppdraget tar sin utgångspunkt i de organisatoriska förutsättningarna inom skolan som innefattar hela verksamheten, personal som elever, och dels det motsatta, ett mer ”segregerat och exkluderande” synsätt, där uppdraget ses som fristående från skolorganisationen och har ett framträdande fokus på eleven. Liljegrens (2008) forskning om konkurrens mellan intraprofessionella grupper visar på liknade resultat. Liljegen har identifierat två typer av gränсарbete för att få kontroll över ett professionellt territorium nämligen ett särskiljande gränсарbete som handlar om att konstruera gränser och ett sammanhållande där gränser dekonstrueras.

Därutöver tycks kuratorerna möta olika uppfattningar hos lärare och rektorer kring det skolkuratoriva uppdraget. De olika uppfattningar som syns hos lagstiftaren, kuratorerna, lärare och rektorer, leder till frågor kring styrning och organisering av det skolkuratoriva arbetet. Vilken betydelse har styrningen för om skolkuratorer och andra yrkesgrupper inom skolan upplever det skolkuratoriva arbetet som en integrerad del av skolorganisationen eller som ett mer fristående uppdrag? För att diskutera detta är begreppen organisations- och yrkesprofessionalism till hjälp (Evetts 2006b; Svensson & Evetts (red.)

2010; Liljegen & Parding 2010). Utgångspunkten är om en yrkesgrupp styrs av organisationen och byråkratiska principer eller yrkesmässiga principer eller både och (Bourgeault et al. 2011). Dessa båda principer utgör skilda sätt att legitimera arbetet på. När det gäller styrning utifrån yrkesmässiga principer, kan konstateras att de två yrkesförbunden [SSR och Sveriges skolkuratorers förening] endast i begränsad utsträckning utövar styrning över skolkuratorer. Yrkesförbunden strävar efter inflytande över innehållet i det skolkuratoriva arbetet via policydokument men de har hittills inga styrinstrument som t ex legitimationer och uteslutningar.

Legitimiteten för det skolkuratoriva uppdraget tycks vara påverkad av hur elevhälsan är organiserad och hur den styrs. Utifrån diskussionen ovan om olika uppfattningar kring det skolkuratoriva uppdraget, blir organiseringen av en fristående elevhälsa intressant då det positionerar det skolkuratoriva uppdraget utanför skolan och kuratorn som en expert som arbetar på uppdrag av rektor, det vill säga ett mer från skolan ”segregerat” och elevcentrerat uppdrag. Däremot då skolkuratorer närmaste chef/rektor ger det skolkuratoriva arbetet legitimitet, tycks detta kunna leda till en utveckling av ett mer ”inkluderande” och organisationscentrerat skolkuratoruppdrag.

I artikeln har några aspekter kring gränser för det skolkuratoriva arbetet diskuterats. Dessa har i huvudsak berört förhållanden som på olika sätt påverkar skolkuratorernas handlingsutrymme och som har att göra med legitimitet, styrning och jurisdiktion. I artikeln synliggörs att

skolkuratorer kan påverka sitt handlingsutrymme genom ett mer eller mindre omfattande gränsarbete beroende på tillgång på "legitimitetsskapande" resurser. Detta gränsarbete finns inte omnämnt i vare sig policyprogram eller arbetsbeskrivningar utan är något som Svensson et al. (2008) menar ligger i den professionella kompetensen. Eriksen & Molander (2010) som tar fasta på "legitimeringsbetingelser", betonar vikten av att det finns en allmän acceptans kring de behov och värden som en profession försöker att till-

varata. I flera av skolorna tycks ett asymmetriskt styrkeförhållande råda mellan olika professioners intressen och "legitimeringsbetingelser" kan därför ses som en förklaring till den spänningen som uppstår mellan skolkuratorers formella och informella handlingsutrymme.

Artikelns slutsatser skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för att utveckla skolkuratorers yrkesmässiga kompetens att bedriva ett framgångsrikt gränsarbete inom skolan.

Referenser

- Abbott, A. (1988). *The System of Professions. An essay on the division of expert labor.* Chicago: University of Chicago press.
- Agresta, J. (2004). Professional Role Perceptions of School Social Workers, Psychologists, and Counselors. *Children & Schools*, 26(3), 151-163.
- Agresta, J. (2006). Job Satisfaction Among School Social Workers: The Role of Interprofessional Relationships and Professional Role Discrepancy. *Journal of Social Service Research*, 33(1), 47-52.
- Akademikerförbundet SSR (2011). "Policy för skolkuratorer – Kvalitetssäkring av skolkuratorers elevhälsoarbete", www.akademssr.se (2/4 2013).
- Allen, S. F. & Tracy, E. M. (2008). Developing student knowledge and skills for home-based social work practice. *Journal of Social Work Education*, 44(1), 125-143.
- Allvin, M., Jacobson, A. & Isaksson, K. (2003). *Att avgränsa det gränslösa sjuksköterskearbetet: En intervjustudie om sjuksköterskors villkor och valmöjligheter i bemanningsbranschen* (12). Arbetsliv i Omvandling. Arbetslivsinstitutet.
- Altshuler, S. J. & Webb, J. (2009). School Social Work: Increasing the Legitimacy of the Profession. *Children & Schools*, 31(4), 207-218.
- Aronsson, G. (1990). Kontroll och handling. I Aronsson, G. & Berglund, H. (red.) *Handling och handlingsutrymme*. Lund: Studentlitteratur
- Backlund, Å. (2007). *Elevvård i grundskolan – Resurser, organisering och praktik*. Diss. Stockholms universitet. Stockholm: US-AB Print Center.
- Bourgeault, I. L., Hirschkorn, K. & Sainsaulieu, I. (2011). Relation between Professions and Organizations: More Fully Considering the Role of the Client. *Profession & Professionalism*, 1(1), 67-86.
- Butler, S. & Constantine, M. G. (2005). Collective Self-Esteem and Burnout in Professional School Counselors. *Professional School Counseling*, 9(1), 55-62.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3. ed.). Thousand Oaks, Calif.: Sage.

- Davis, C., Milosevic B, Baldry, E. & Walsh, A. (2004). Defining the role of the hospital social worker in Australia. *International Social Work* 48(3), 289-299.
- Dellgran, P. & Höjer, S. (2003). "Forskning i praktiken. Om den seniora forskningens innehåll och socionomers forskningsorientering." I B. Bergseth (red.) *Socialt arbete. En nationell genomlysning av ämnet*. Stockholm: Högskoleverket.
- Eriksen, E. O. & Molander, A. (2010). Profesjon, rett og politikk. I A. Molander & L. I. Terum (red.) *Profesjonsstudier*. Høgskolen i Oslo: Universitetsforlaget.
- Evertsson, L. (2002). *Välfärdsolitik och kvinnoyrken: organisation, välfärdsstat och professionaliseringens villkor*. Diss. Umeå universitet. Umeå: Univ.
- Evetts, J. (2006b). Trust and professionalism: Challenges and occupational changes. *Current Sociology*, 54(4), 515-531.
- Gibelman, M. (1993). School Social Workers, Counselors, and Psychologists in Collaboration: A Shared Agenda. *Social Work In Education*, 15(1), 45-54.
- Grape, O., Blom, B. & Johansson, R. (2006). *Organisation och omvärld: nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Grimen, H. (2010). Profesjon og tillit. I A. Molander & L. I. Terum (red.) *Profesjonsstudier*. Høgskolen i Oslo: Universitetsforlaget.
- Isaksson, C. & Larsson, A. (2012). Skolkuratorsyrkets framväxt och utveckling i Sverige. *Socionomens forskningssupplement*, 32(6), 24-33.
- Jagorstrand, B., Jonsson, M. & Zakrisson, A-B. (2012). *Arbetsbeskrivning för legitimerad sjuksköterska med inriktning mot astma/allergi/ KOL*: Astma-Allergi-sjuksköterskeföreningen.
- Jonson-Reid, M., Jiyoung, K., Barolak, M., Citerman, B., Laudel, C. & Essma, A. (2007). Maltreated Children in Schools: The Interface of School Social Work and Child Welfare. *Children & Schools*, 29(3), 182-191.
- Jonson-Reid, M., Kontak, D., Citerman, B., Essma, A. & Fezzi, N. (2004). School Social Work Case Characteristics, Services, and Dispositions: Year One Results. *Children & Schools*, 26(1), 5-22.
- Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S.-E. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Lander, I. (2009). Repairing Discordant Student-Teacher Relationships: A Case Study Using Emotion-Focused Therapy. *Children & Schools*, 31(4), 229-238.
- Lansheim, B. (2010). *Förståelser av uppdraget specialpedagog: blivande och nyblivna specialpedagogers yrkeslivsberättelser*. Lic.-avh. Malmö högskola. Malmö: Holmbergs.
- Leyba, E. (2009). Tools to Reduce Overload in the School Social Worker Role. *Children & Schools*, 31(4), 219-228.
- Liljegen, A. (2008). *Professionellt gränsarbete – socionomexemplet*. Diss. Göteborgs universitet, Sverige. Västra Frölunda: Intellecta Docusys.
- Liljegen, A. & Parding, K. (2010). Ändrad styrning av välfärdsprofessioner - exemplet evidensbaserad i socialt arbete. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 17(3-4), 270-288.
- Lundgren, M. (1999). *Den kommunala förvaltningen som rationalistiskt ideal – en fallstudie om styrning och handlingsutrymme inom skola, barnomsorg och miljö och hälsoskydd*. Diss. Uppsala universitet. Uppsala: Univ.
- Mahoney, G. & Wiggers, B. (2007). The Role of Parents in Early Intervention: Implications for Social Work. *Children & Schools*, 29(1), 7-15.
- Morberg, S., Delle, L., Karlsson, B. & Lagerström, M. (2006). Constructed space and legitimacy for health work in the educational system: Perspectives of school nurses. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 1(4), 236-244.
- Munoz, K. & Jeris, L. (2005). Learning to be interdisciplinary: An action research approach to boundary spanning. *Health Education Journal*, 64(1), 5-12.
- Pihl, J. (2011). Literacy Education and Interprofessional Collaboration. *Professions & Professionalism* 1(1), 52-66.
- Prop. 2001/02:14. Hälsa, Lärande och trygghet.

- SFS 2010:800. Ny skollag.
- Shaw, S.R. & Páez, D. (2007). Reactive Attachment Disorder: Recognition, Action, and Considerations for School Social Workers. *Children & Schools*, 29(2), 69-74.
- Svensson, K., Johansson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme. Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Svensson, L. (2010). *Mobbning i arbete. Arbetsorganisationens inverkan på handlingsutrymme och mobbningsprocessen*. Diss. Örebro universitet. Källered: Intellecta Infolog.
- Svensson, L. G. & Evetts, J. (Red.) (2010). *Sociology of Professions: Continental and Anglo-Saxon Traditions*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Sveriges skolkuratorers förening (2010). "Yrkesbeskrivning: En vägledning för skolkuratoren" www.skolkuratoren.nu (2/4 2013).
- Suldo, S.M., Friedrich, A. & Michalowski, J. (2010). Personal and systems-level factors that limit and facilitate school psychologists' involvement in school-based mental health services. *Psychology in the Schools*, 47(4), 354-373.
- To, S. (2009). Empowering school personnel for positive youth development: the case of Hong Kong school social workers. *Adolescence*, 44(174), 465-477.
- Underwood, D. & Kopels, S. (2004). Complaints Filed against Schools by Parents of Children with AD/HD: Implications for School Social Work Practice. *Children & Schools*, 26(4), 221-233.
- Wells, M. (2006). Internet-Related Problems Coming to the Attention of School Social Workers. *Children & Schools*, 28(4), 237-242.
- Woolley, M. & Curtis, H. (2007). Assessing Depression in Latency-Age Children: A Guide for School Social Workers. *Children & Schools*, 29(4), 209-218.
- York-Barr, J., Sommerness, J., Duke, K. & Ghre, G. (2005). Special educators in inclusive education programs: Reframing their work as teacher leadership. *International Journal of Inclusive Education*, 9(2), 193-215.

Summary

Discretion in school social work – boundaries, legitimacy and jurisdiction

In Sweden social workers are employed in the compulsory school system, where the social worker has a more peripheral role and position than in, for example, the social services. This article analyses and discusses how school social workers experience boundaries surrounding their professional discretion. It has a theoretical standpoint inspired by theories of professions and is based on qualitative semi-structured interviews with twelve school social workers, conducted in 2011. The empirical material has been analysed by means of a qualitative content analysis. The school social workers experience different kinds of boundaries surrounding their discretion. On the one hand there are boundaries protecting

and supporting their jurisdiction so they can perform their tasks satisfactorily. On the other hand, there are boundaries hindering and preventing school social workers from performing their duties in a satisfactory way. Most of the school social workers experienced challenges in relation to principals as well as teachers that appeared to be caused by an insufficient degree of legitimacy. This could be seen as a tension caused by the different professional groups' views of the needs and values that should be achieved in the school organization. To compensate for the lack of legitimacy, most school social workers seemed to need both formal and informal resources.